

Міністерство освіти і науки України
Тернопільський національний економічний університет
Кафедра економічної теорії

Міждисциплінарна курсова робота

3

економічної теорії

на тему:

«Вплив зовнішнього боргу на стан платіжного балансу»

Студентки 2 курсу ЕУП-21

Плахотнюк І.П.

Науковий керівник:

Професор, доктор економічних наук.

Длугопольський О.В.

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Тернопіль-2018р.

План

Вступ

1. Теоретичні аспекти державної заборгованості країн світу: моделі, концепції.

2. Аналіз впливу зовнішнього боргу на стан платіжного балансу України(2015-2018р.).

3. Проблеми боргової залежності України та шляхи їх розв'язання.

Висновки

Список використаних джерел

Зміст

Вступ.....	4
Теоретичні аспекти державної заборгованості країн світу: моделі, концепції.....	6
Аналіз впливу зовнішнього боргу на стан платіжного балансу України (2015-2018 рр.).....	9
Проблеми боргової залежності України та шляхи їх розв'язання.....	18
Висновки.....	21
Список використаних джерел.....	23

Вступ

Актуальність дослідження. Ефективність та надійність фінансової системи держави, здатність виконувати притаманні їй функції, а також якість державного управління в цілому, відображаються у державному бюджеті країни, який складається міністерством фінансів. Одним із основних показників головного фінансового плану країни є не лише обсяги бюджетних надходжень та видатків, а й обсяг державного боргу. Надмірний розмір державного боргу гальмує економічний розвиток і не дає можливості країні ефективно розвиватись. Одними з головних причин існування боргу вважаються дефіцити державного бюджету та платіжного балансу країни. Задля їх покриття здійснюються як внутрішні так і зовнішні державні запозичення, як основне джерело фінансування бюджетних дефіцитів, що в свою чергу призводить до появи державного боргу. При значних розмірах боргу, особливо коли, його величина перевищує 60% від річного обсягу ВВП (за міжнародними стандартами), держава-боржник може позбутись стабільної фінансової безпеки, а постійне його зростання, неефективне управління призведе до дефолту країни.

Мета та завдання дослідження. Метою дослідження є виявлення впливу чинників на формування платіжного балансу країни, характеристика його теперішнього стану в Україні та дослідження особливостей регулювання. Платіжний баланс є одним з об'єктів державного регулювання. Поляризація стану платіжного балансу країни посилює нестабільність валютних курсів, переливи капіталу, негативно впливає на грошовий обіг і в результаті на економіку. При цьому стихійний механізм вирівнювання платіжного балансу через автоматичний процес цінового регулювання діє вкрай слабо. Тому відновлення рівноваги міжнародних розрахунків вимагає цілеспрямованих державних заходів. Врівноважування балансу міжнародних розрахунків входить до числа головних цілей економічної політики держави поряд із забезпеченням темпів економічного зростання, боротьбою з

інфляцією і безробіттям.

Дефіцит платіжного балансу, вибір державного впливу та інструментів регулювання зводиться до таких варіантів: - так звану політику дефляції, тобто обмеження бюджетних видатків переважно на загальносуспільні цілі, «заморожування» цін та виплат по заробітній платі. Її складовими виступають фінансові та грошово-кредитні інструменти – зміна облікової ставки національного Банку, кредитні обмеження, встановлення меж зростання грошової маси;

- девальвацію, спрямовану на стимулювання експорту і стримування імпорту продукції;

- валютні обмеження, пов'язані з блокуванням іновалютної виручки експортерів, ліцензуванням, продажем іноземної валюти імпортерам;

- фінансова і грошово-кредитна політика, що полягає у виділенні бюджетних субсидій експортерам, підвищенні імпортних зборів, відміні податки з відсотків, що виплачуються країнам - власникам цінних паперів, з метою надходження капіталів в країну.

Об'єкт дослідження - фінансово-економічні взаємовідносини, які виникають у процесі формування, використання, погашення й обслуговування державного боргу між державою та її кредиторами.

РОЗДІЛ 1. Теоретичні аспекти державної заборгованості країн світу: моделі, концепції.

Згідно з бюджетним кодексом України, державний борг - це загальна сума боргових зобов'язань держави по поверненню отриманих і непогашених позик на звітну дату, що виникає з державних запозичень.

Формування державного боргу є основною частиною функціонування економіки і ефективним інструментом макроекономічного і мікроекономічного регулювання. Якісні і кількісні характеристики формування боргу взаємозв'язані з усіма макроекономічними і макрофінансовими процесами в країні. Відповідно до динаміки макроекономічних і макрофінансових показників (за роки незалежності України).[3,ст. 61-67].

Зовнішній борг – фінансові зобов'язання держави (зовнішні позики та несплачені за них відсотки іноземним кредиторам на певну дату). Зовнішній борг визначає державну заборгованість міжнародним валютно-фінансовим організаціям, офіційним урядовим інститутам (центральним банкам та урядам), приватним банкам, що підлягає сплаті у встановлені терміни.

Ознаками класифікації зовнішнього боргу є види кредитів (банківські, комерційні, фінансові), умови кредитування (на ринкових умовах, пільгові), джерела кредитування (державні, приватні, міжнародні інститути).

Зовнішній борг сплачується іноземною, переважно вільно конвертованою валютою або товарами і послугами. Зовнішній борг держави, термін сплати якого не настає в поточному або найближчому бюджетному році, зараховують до капітального зовнішнього боргу. Він різниться від поточного зовнішнього боргу, термін сплати якого минає найближчим часом.

Платіжний баланс – співвідношення між сумою грошових надходжень, отриманих країною з-за кордону, та сумою здійснених нею платежів за кордон протягом певного періоду.

Платіжний баланс є вартісним вираженням масштабів, структури та характеру зовнішньоекономічних операцій країни та її участі у світовому господарстві. За формою складання Платіжний баланс є статистичним звітом, у якому в систематизованому вигляді наведено сумарні дані про зовнішньоекономічні операції резидентів країни з резидентами інших країн(з нерезидентами) за певний період (місяць, квартал, рік). Платіжний баланс складається на певну дату. Основні компоненти платіжного балансу групуються за двома рахунками: рахунком поточних операцій, рахунком операцій з капіталом і фінансових операцій.

Рахунок поточних операцій включає всі операції з реальними цінностями, що відбуваються між резидентами та нерезидентами, а також операції, пов'язані з безоплатним наданням або одержанням цінностей, які призначені для поточного використання. У структурі поточного рахунка виділяються чотири основні компоненти: товари, послуги, доходи та поточні трансферти.

Рахунок операцій з капіталом охоплює всі операції, які включають одержання або оплату капітальних трансфертів (трансферти на інвестиційні цілі, прощення боргу, перекази мігрантів тощо), а також придбання або реалізацію нефінансових активів та прав власності, таких як, наприклад, торгові марки, патенти, права на видобуток корисних копалин та інші.

Платіжний баланс складається щоквартально та публікується в аналітично-статистичному виданні Національного банку України «Платіжний баланс і зовнішній борг України» та на сторінці Національного банку в мережі Інтернет. Головною проблемою дефіциту платіжного балансу була готівкова валюта, яка «втекла» з банківського сектора. Дефіцит поточного рахунку Україна в минулому році може збільшитися до 4,5% від ВВП. Планувалося, що дефіцит буде покритий за рахунок профіциту фінансового рахунку і не загрожує гривні. При цьому, профіцит з фінансових та капітальним рахунками в Україну в грудні виріс на 89% - до 1,1 млрд. доларів, у той час як листопадовий показник становив 580 млн. доларів.

Збільшення профіциту було в першу чергу обумовлено зростанням надходжень прямих іноземних інвестицій (до 842 млн. доларів) і обсягів чистих залучень реального сектора по кредитах і облігаціях (до 1,6 млрд. доларів). Крім того, скоротився приріст готівкової валюти поза банками. Банківський сектор продовжує скорочувати свою зовнішню заборгованість за кредитами і облігаціями (чисті виплати в грудні склали 942 млн. доларів), а також урядом було вироблено планове погашення облігацій внутрішньої державної позики на 600 млн. доларів.

РОЗДІЛ 2. Аналіз впливу зовнішнього боргу на стан платіжного балансу України(2015-2018 р.).

Впродовж 2015-2018 років Україна продовжує збільшувати зовнішні запозичення. В той же час банківський сектор має найбільший борг, який продовжує рости. В той же час існує кореляція між накопиченням зовнішнього боргу банківською системою і погіршенням балансу поточного рахунку платіжного балансу. Проте в той же час очевидно, що існує наполеглива необхідність обмежити зовнішні запозичення банківської системи зокрема і зовнішнього боргу. Проте необхідно також скоректувати дефіцит поточного рахунку, а також інфляційні очікування і зниження процентних ставок. У цей період спостерігається динаміка зростання золотовалютних резервів країни.

Обсяг промислового виробництва в 2018 році збільшився на 8,5%, а темпи зростання ВВП в першому кварталі 2017 року склали 5,3%. У січні-травні 2018 року дефіцит платіжного балансу України склав 2,292 млрд. Доларів США. Це порівнянно з профіцитом в 410 мільйонів доларів. США за той же період 2018 року. За даними НБУ, дефіцит поточного рахунку на 2017 рік збільшився із-за негативного торгового балансу до 2,17 млрд. Дол. США. Це порівнянно з профіцитом у розмірі 49 мільйонів доларів. США в 2017 році. У грудні 2017 року дефіцит платіжного балансу України знизився до 91 млн. В порівнянні з попереднім показником 870 млн. Відповідно до платіжного балансу НБУ. В той же час сукупний негативний баланс консолідованого платіжного балансу за останній рік склав 2448 млрд. Доларів в порівнянні з позитивним 5031 млрд. доларів на 2017 рік.

За даними НБУ, платіжний баланс в грудні 2017 року був профінансований з резервних активів. В той же час золотовалютні резерви України за цей період скоротилися на 61,4 - до 31,7 млрд доларів. В той же час міжнародний валютний фонд прогнозував дефіцит платіжного балансу в 5,3% цього року в порівнянні з 3,8% минулого року. В цілому, минулого року

дефіцит поточного рахунку збільшився в 3,1 разу до 9,3 млрд доларів (5,5% ВВП) в порівнянні з 3 млрд доларів (2,2% ВВП) в 2017 році. Згідно НБУ, основними чинниками зростання є збільшення вартість імпорту енергії (на 8,8 млрд. дол. США в порівнянні з 2017 роком), розширення внутрішнього попиту, пов'язаного з реалізацією ряду інвестиційних проектів (імпорт машинобудівної продукції збільшився на 7,3 млрд. в другій половині року, зовнішня ситуація на світових товарних ринках, збільшення виплат інвестиційного доходу (2,5 млрд. дол. США). Основною проблемою дефіциту платіжного балансу була грошова валюта, яка "бігла" з банківського сектора. Дефіцит поточного рахунку України минулого року може збільшитися до 4,5% від ВВП.

Планувалося, що у 2017 році дефіцит буде покритий надлишком фінансового рахунку і не погрожуватиме гривні. В той же час профіцит фінансових і капітальних рахунків в Україні в грудні збільшився на 89% - до 1,1 млрд доларів, а листопадовий показник склав 580 млн доларів. Збільшення профіциту сталося в основному за рахунок зростання доходів від прямих іноземних інвестицій (до 842 млн. Дол. США) і об'єму чистих кредитів і облігацій реального сектора (до 1,6 млрд. Дол. США). Крім того, зростання готівкової валюти за межами банків зменшилося. Банківський сектор продовжує скорочувати зовнішній борг по кредитах і облігаціях (чисті платежі в грудні склали 942 млн.доларів США), а уряд здійснив заплановане погашення внутрішніх державних облігацій на 600 млн доларів.

В цілому борг за останні 3 років збільшився в 4,2 рази, у тому числі з 2015 по 2018 рік. Саме зовнішній борг привів до зростання загального державного боргу за рахунок кредитів МВФ, ЄС, США, ЄБРР і інших кредиторів.

Таблиця 2.1

**Середньозважена дохідність ОВДП, облікова ставка НБУ,
середньозважена ставка за кредитами у 2009—2017 рр., % річних**

Показник	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Середньозважена дохідність ОВДП	11,24	9,26	6,71	11,86	10,39	9,17	12,94	13,13	14,64*
Облікова ставка НБУ	9,0	8,5	8,0	12,0	7,75	7,75	7,5	7,0	12,5
Середньозважена процентна ставка за кредитами (в національній валюті)	17,4	15,1	13,9	17,6	14,54	14,9	15,06	14,03	21,5

Джерело: складено за даними Національного банку України (<http://www.bank.gov.ua>).

Отже, за даними (таблиці 2.1) нарощування державного боргу супроводжується зростанням вартості державних запозичень, що спричиняє підвищення ціни на фінансові ресурси, збільшення ставок за кредитами, переорієнтацію банків на кредитування уряду. Як наслідок, порушується монетарна стабільність та виникають загрози макроекономічній рівновазі в країні.

Таблиця 2.2

Структура державного боргу України за 2013-2018рр.

Р О К И	Державний внутрішній борг			Державний зовнішній Борг			Гарантований державою борг		
	Млрд. грн.	Питома вага у загальній сумі	Приріс т (%)	Млрд. грн.	Питома вага у загальній сумі	Приріс т (%)	Млрд. грн.	Питома вага у загальній сумі	Приріс т (%)
2013	161,5	34,1	14,0	195,8	41,4	7,7	115,8	24,5	6,4
2014	190,5	36,9	18,0	208,9	40,5	6,7	116,3	22,6	0,4

Продовження таблиці 2.2

Структура державного боргу України за 2013-2018рр.

2015	257,0	43,9	34,9	223,3	38,2	6,9	104,6	17,9	-10,1
2016	461,0	41,9	79,4	486,0	44,1	54,1	153,8	14,0	47,0
2017	508,0	32,0	10,2	826,3	53,0	70,0	237,9	15,0	54,7
2018	670,7	34,7	32,0	980,2	50,7	18,6	278,9	14,5	17,2

Джерело: дані складено з Національного банку України.

При аналізі структури державного боргу тобто (таблиці 2.2) варто відзначити, що частка зовнішнього боргу протягом останніх 5 років займає більшу частину ніж внутрішній і гарантований борги у його сукупній сумі.

Але однією з проблем стала анексія Криму. Політична нестабільність, анексія Криму, загроза повномасштабного військового вторгнення російських військ у вересні 2014 року після подій в Іловайську та девальвація гривні у кінці 2015 р. зумовили відтік депозитних вкладів. Національний банк України вважає, що війна на Сході стала тільки передумовою виникнення системної банківської кризи в Україні, а це, у свою чергу, зумовило падіння рівня життя населення, і люди почали активно знімати депозитні вкладення з банківських рахунків. Виявлено причини системних банківських криз, зокрема української кризи банківської системи 2014–2015 рр. – це політична нестабільність у країні, невизнана більшістю українцями анексія Криму, війна на Сході України, різка девальвація гривні тощо. Все це призвело до падіння рівня життя українського населення, підвищення валютного курсу та знецінення національної валюти, а також викликало найбільшу кризу банківської системи порівняно з кризами, які пережила Україна до цього часу.

Таблиця 2.3

Платіжний баланс України (аналітична форма) за 2018 р. (млн. дол. США)

Статті балансу	I квартал	II квартал	III квартал	IV квартал	2018 усього
Рахунок поточних операцій	-510	155	-3523		-3878
Баланс товарів та послуг	-1913	-1965	-4720		-8598
Баланс товарів	-2045	-2195	-4807		-9047
Експорт товарів	10429	10783	10331		31543
Імпорт товарів	12474	12978	15138		40590
Баланс послуг	132	230	87		449
Експорт послуг	3403	3887	4096		11386
Імпорт послуг	3271	3657	4009		10937
Баланс первинних доходів	505	1242	293		2040
Надходження	2809	2988	2932		8729
Виплати	2304	1746	2639		6689
Оплата праці (баланс)	2745	2918	2831		8494
Надходження	2749	2922	2836		8507
Виплати	4	4	5		13
Доходи від інвестицій (баланс)	-2240	-1676	-2538		-6454
Надходження	60	66	96		222
Виплати	2300	1742	2634		6676
Баланс вторинних доходів	898	878	904		2680
Надходження	1209	1203	1230		3642
Виплати	311	325	326		962

Продовження таблиці 2.3

Продовження таблиці 2.3
Платіжний баланс України (аналітична форма) за 2018 р. (млн. дол. США)

Рахунок операцій з капіталом	2	-4	38		36
Чисте кредитування (+)/ чисте запозичення (-) (=A+B)	-508	151	-3485		-3842
С. Фінансовий рахунок	-236	-428	-2760		-3424
Прямі інвестиції (сальдо)	-452	-667	-421		-1540
Прямі інвестиції: активи	-31	151	1		121
Прямі інвестиції: пасиви	421	818	422		1661
Портфельні інвестиції (сальдо)	-525	58	-457		-924
Портфельні інвестиції: активи	3	7	7		17
Портфельні інвестиції: пасиви	528	-51	464		941
Акціонерний капітал	9	7	-1		15
Боргові цінні папери	519	-58	465		926
Сектор державного управління	343	-171	592		764
Банки	133	-17	-5		111
Інші сектори	43	130	-122		51
Інші інвестиції (сальдо)	1698	325	-2207		-184

Продовження таблиці 2.3

Платіжний баланс України (аналітична форма) за 2018 р. (млн. дол. США)

Інші інвестиції: активи	1082	485	164		1731
Центральний банк	41	2	-6		37
Банки	205	6	381		592
Інші сектори	836	453	-211		1078
Інші інвестиції: пасиви	-616	160	2371		1915
Центральний банк	0	0	0		0
Сектор державного управління	-77	-24	-53		-154
Банки	-157	-323	-28		-508
Інші сектори	-382	507	2452		2577
Довгострокові кредити	-111	140	698		727
Короткострокові кредити	70	7	282		359
Торгові кредити	-341	360	1472		1491
Помилки та упуцнення	957	144	-325		776
Д. Зведений баланс (=А+В-С)	-272	579	-725		-418
Е. Резерви та пов'язані статті	-272	579	-725		-418
Резервні активи	-812	49	-1246		-2009
Кредити МВФ	-540	-530	-521		-1591

- без урахування окупованих територій (Криму, Севастополя, частини Донбасу)
- Джерело: складено за даними Національного банку України.

Почесні компоненти платіжного балансу згруповані в два рахунки: поточний рахунок і рахунок операцій з капіталом і фінансових операцій. Рахунок поточних операцій відбиває рух за кордон і з-за кордону товарів, послуг і трансфертних платежів. Приплив капіталу показує рух позикових коштів і фінансових активів : по-перше, відплив капіталу, а по-друге, приплив капіталу.

Підсумовування розділів а також дані з (таблиці 2.3) з урахуванням статті "помилки і упушення" дозволяє отримати звідний (консолідований) баланс, який може мати як позитивний, так і негативний баланс. Якщо загальний баланс буде позитивним, то країна збільшить свої вимоги до інших країн, і, відповідно, її зобов'язання перед ними зменшаться на таку ж суму. Навпаки, якщо загальний баланс негативний, країна повинна збільшити свої зобов'язання по відношенню до інших країн, щоб компенсувати дефіцит платіжного балансу.

Окрема стаття «Помилки та пропуски» відображає статистичні та облікові неузгодження. На їхні розміри впливають обсяги «втечі» капіталу з країни, плавність бартерних операцій, невідповідність експортних світових цін на товари.

Окремі країни світу (у т.ч. США) сальдо платіжного балансу обчислюють лише за поточними операціями, а рух капіталів і кредитів відносять до балансуючих складників, оскільки дефіцит платіжного балансу покривається за рахунок іноземних кредитів і ввезення капіталів. Проте може виникнути проблема, пов'язана з урегулюванням зовнішньої заборгованості.

На стан платіжного балансу впливають економічний і політичний розвиток країни, стан і рівень розвитку міжнародної конкуренції, мілітаризація економіки, зовнішні державні витрати, фінансово-кредитні взаємовідносини країни з іншими державами і міжнародними фінансовими організаціями, участь країни у міжнародній торгівлі, грошово-кредитна політики держави на національному та міжнародному фінансовому ринках,

рівень і сталість валютного курсу національної грошової одиниці, наявність інфляційних процесів у країні та негативні надзвичайні обставини (стихійні лиха, катастрофи тощо).

На показники платіжного балансу впливає динаміка зовнішньої заборгованості держави.

Рух довгострокової заборгованості відображається як різниця між сумою кредитів, розподілених у звітному періоді, й амортизаційними платежами за кредитами (нетто-потоки) в статтях портфельні інвестиції, зменшені на суму амортизаційних платежів, та інше ввезення довгострокових капіталів нерезидентами, зменшене на суму амортизаційних платежів, балансу руху капіталів.

Рух короткострокової заборгованості відображається в балансі руху капіталів як різниця між припливом і відпливом короткострокових капіталів.

В умовах дефіцитності сальдо поточного балансу (наприклад через дефіцитність торгового балансу чи дефіцитність послуг або трансфертів) він має покриватися за рахунок позитивного сальдо балансу руху капіталів.

Невідповідність надходження капіталів потребам платіжного балансу фінансується за рахунок офіційних валютних резервів центрального банку держави.

Розмір резервів визначається в кількості місяців імпорту товарів і нефакторних послуг і має дорівнювати частці валових іноземних активів центрального банку й уряду та річного імпорту товарів і нефакторних послуг, збільшеній на 12 місяців.

Нормальними вважаються валютні резерви держави в розмірі більше чотирьох місяців імпорту товарів і нефакторних послуг.

РОЗДІЛ 3. Проблеми боргової залежності України та шляхи їх розв'язання.

Боргове навантаження виросло під впливом негативної макроекономічної динаміки (девальвації гривни, різкого зниження реального ВВП, скорочення внутрішнього споживчого попиту за рахунок інфляційних процесів і безробіття, високий рівень облікової ставки НБУ і обмеження функціонування ринку позикових капіталів) і ряд чинників державного управління (необхідність покриття дефіциту Пенсійного фонду; фінансування дефіциту державного бюджету за рахунок державних запозичень; невиконання плану державної приватизації виступає як одне з джерел фінансування дефіциту державного бюджету, необхідності фінансової підтримки державних підприємств і банків, раніше усього фінансування дефіциту НАК "Нафтогаз України", виниклого в результаті квазіфіскальних продажів газу споживачам за цінами нижче ринкових)

Накопичення державного боргу в перехідній економіці України було обумовлене певними суб'єктивними і об'єктивними чинниками. Серед об'єктивних причин формування державного боргу слід назвати трансформаційний спад, викликаний переходом української економіки від командно-адміністративної системи до ринку; скорочення доходів із-за звуження податкової бази; дисбаланс торгового балансу, переважання неефективних і енергоємних технологій.

Вплив суб'єктивних чинників можна пояснити непослідовною і неефективною реалізацією трансформаційної політики і фактичною відсутністю державної стратегії економічного розвитку, а також наявністю хаотичного і так званого "ручного" управління державним боргом, який кінець кінцем, залишив відбиток на його структурі і об'ємі. Крім того, на збільшення державного боргу в Україні також впливали такі специфічні чинники:

- структурний дисбаланс національної економіки,

- надмірне збільшення витратної частини бюджетів за рахунок субсидій, що надаються державою певним галузям (енергетика, вугільна промисловість)
- збереження значного числа нерентабельних державних підприємств, що субсидуються;
- значна кількість тіньової економіки;
- структура бюджетних витрат, яка не відповідає наявним фінансовим можливостям уряду;
- прийняття державою боргів підприємств; прихований дефіцит бюджету
- накопичення боргу бюджетними установами;
- неправильне використання бюджетних коштів;
- недорозвиненість фондового ринку,

І варто відмітити, що зовнішній борг складає майже три чверті усього державного боргу.

Це співвідношення можна пояснити кращими умовами запозичення на зовнішніх фінансових ринках, зокрема за рахунок поліпшення кредитного рейтингу країни і нижчої ставки позикових фінансових ресурсів відносно внутрішнього ринку запозичень. Одним з пріоритетів управління державним боргом в Україні є зміна його структури з точки зору валюти погашення. Дострокове погашення доларового боргу шляхом випуску єврооблігацій або позик, виражених в євро, значно понизить валютні ризики по державному боргу. Це може значно підвищити рівень процентних платежів, оскільки на сьогодні реальні ставки по можливих запозиченнях в євро з урахуванням змін в кредитному рейтингу України дещо нижче, ніж ставки по ряду раніше запозичених кредитів в доларах США, Крім того, така операція дозволить продовжити частину боргу України, скоротивши боргове навантаження на бюджет в короткостроковій перспективі.

Як вже відзначалося, в Україні в перші роки незалежності утворення державного боргу було значною мірою хаотичним, що залежало від потреб оперативного фінансування поточних бюджетних витрат, що залишило свій слід в його структурі і об'ємі.

Відсутність розумної боргової стратегії і короткозорість політики зовнішнього запозичення поставили перед фінансовою системою держави завдання обслуговування державного боргу, збільшивши "загрозу не лише зовнішнього дефолту, але і втрати здатності України переслідувати політики, які відповідали б національним інтересам ". Тільки останніми роками почалося формування послідовної і збалансованої політики довгострокового публічного боргу, яка ще має бути належним чином "інтегрована" в систему інструментів економічної стратегії держави.

Основними кредиторами України є США і МВФ, які визначають залежність вітчизняної економіки від іноземних інвесторів. Існування боргу створює реальні і потенційні проблеми для забезпечення боргової безпеки країни. Доступність державного боргу вимагає щорічних виплат відсотків, які повинні фінансуватися з податкових надходжень до державного бюджету.

Відповідно до швидкого зростання вартості обслуговування боргу держава повинна або скоротити витрати на фінансування соціально-економічних програм, або збільшити свої доходи, як правило, шляхом збільшення боргового навантаження на населення. Існування великого державного боргу негативно позначається на економічному зростанні країни. Збільшення державного боргу в Україні пов'язане із зростанням дефіциту бюджету і збільшенням вартості обслуговування і погашення існуючих боргів країни.

Висновок

В результаті дослідження ми можемо зробити висновки про високий рівень заборгованості України перед зовнішніми і внутрішніми кредиторами. Показники показують значне збільшення державного боргу останніми роками, тоді як темпи зростання ВВП відносно низькі. На мій погляд, перспективними напрямками державної політики управління державним боргом є забезпечення прозорості використання позикових коштів, підвищення інвестиційної привабливості вітчизняної економіки, збалансування витрат і доходів державного і місцевих бюджетів, використати потенціал синдикуваного кредитування і ринку цінних паперів для фінансування національних і місцевих програм. Перспективи подальших досліджень полягають в пошуку і обґрунтуванні альтернативних способів залучення засобів для фінансування окремих статей державного бюджету.

На мій погляд, використання державних запозичень може стимулювати внутрішній попит за рахунок державних витрат, який покривається дефіцитом фінансування, балансує податкові надходження, робить позитивний вплив на зайнятість, дозволяє зберегти споживання на прийнятному рівні, надає можливість прискорити зростання національного доходу, сприяє задоволенню соціальних потреб і економічного зростання. Державний борг при певних обставинах може зробити негативний вплив на економічний розвиток (погіршення розподілу доходів, скорочення споживання в довгостроковій перспективі, уповільнення інвестиційного процесу).

В умовах відсутності економічного зростання і високих реальних процентних ставок Україна досягла прийнятного рівня державного боргу за відносно короткий період часу. Швидке зростання рівня заборгованості свідчить про те, що спроби сформулювати і здійснювати фіскальну політику відповідно до зовнішніх ознак економіки з існуючою ринковою інфраструктурою і відповідним рівнем життя населення приречені на провал. Головною причиною зростання державного боргу є відсутність механізму

передачі власності за допомогою належної процедури банкрутства. Без чіткої корпоративної відповідальності за зростаючий борг будь-яка спроба уряду України розв'язати цю проблему не буде успішною. Списання (пробачення) податкової заборгованості підприємств окремих галузей економіки стало систематичною практикою, яка не лише не сприяє їх реорганізації, але, навпаки, затримує її.

Реструктуризація внутрішніх боргів також не має позитивних наслідків. Проблема податкової заборгованості державних і контрольованих державою підприємств має бути розв'язана шляхом реструктуризації підприємств на індивідуальному рівні.

Сьогодні необхідно розробити програму по скороченню державного зовнішнього боргу і активно управляти нею. Програма повинна в першу чергу включати глобальні переговори про часткове списання заборгованості і реструктуризації часткового боргу. Як показав міжнародний досвід, першим кроком може стати наполягання на 50-процентному списанні зовнішнього боргу з приділенням уваги політичним аргументам. Після завершення цього етапу скорочення зовнішнього боргу можна поставити питання про необхідність використати інструменти активного управління зовнішнім боргом, такі як викуп боргу, операції свопінгу, комбінація першого і другого. На третьому етапі після цих заходів ми можемо говорити про реальну можливість глибшої диверсифікації боргових інструментів і випуску нових.

Список використаних джерел

- 1.Єрін Д.Л. Статистичне оцінювання рівноваги платіжного балансу: Автореф. дис... канд. економ. наук: спец. 08.03.01 – статистика / Державна академія статистики, обліку та аудиту Держкомстату України. – К., 2005. – 18 с.
<http://journals.urau.ua/index.php/2225-6407/article/viewFile/36396/32579>
- 2.Руденко Ю.М. Вплив державного боргу на економічний розвиток України / Руденко Ю.М. // Формування ринкової економіки. – К. – №8. – 2011. – С. 162-171.
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/46284/10-Matveeva.pdf?sequence=1>
- 3.Руденко В. В. Сутність та особливості управління державним боргом у різних країнах світу // Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Проблеми економіки та управління. 2013. № 754. С. 61-67.
http://www.socosvita.kiev.ua/sites/default/files/Visnyk_4_2017-36-46.pdf
- 4.Марченко, С. М. Індикатори боргової безпеки України [Текст] / С. М. Марченко // Фінанси України. – 2003. – № 12. – С. 9–15.
<http://econtlaw.nlu.edu.ua/wp-content/uploads/2016/02/2-41-48.pdf>
- 5.Вахненко Т.П. Особливості формування державного боргу та управління його складовими в період фінансової кризи / Т.П. Вахненко // Фінанси України : журнал. – 2009. – № 6. – С. 14-28.
http://nltu.edu.ua/nv/Archive/2014/24_2/310_Czer.pdf
- 6.Сальникова Т.В. ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ОЦІНКА ТА НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ. [електроний ресурс].Режим доступу до статті:
<http://oaji.net/articles/2017/1900-1525463536.pdf>
- 7.НОВОСЬОЛОВА О. С. СВІТОВА ПРАКТИКА ІНСТИТУЦІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ УПРАВЛІННЯ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ [електроний ресурс].
Режим доступу до статті:
file:///C:/Users/1/Downloads/Cher_2013_4_11.pdf
- 8.В.В.Лісовенко,Л.Я.Бенч,ОІ.Бец ДЕРЖАВНИЙ БОРГ: КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ТА МАКРОЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ[електроний ресурс].Режим доступу до статті:
[file:///C:/Users/1/Downloads/Fu_2014_12_3%20\(2\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/Fu_2014_12_3%20(2).pdf)

9. Костюченко В.М., КОНЦЕПТУАЛЬНІ ПІДХОДИ ТА ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЗОВНІШНЬОЇ ЗАБОРГОВАНОСТІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ЕКОНОМІКИ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

file:///C:/Users/1/Downloads/ecnof_2010_7(2)__16.pdf

10. В. В. Барабанова ЗАСТОСУВАННЯ ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНИХ МОДЕЛЕЙ У ПРОГНОЗУВАННІ ДЕРЖАВНОГО БОРГУ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

,<http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=1595>

11. А.К. Мулякова-Бочі ВПЛИВ МАКРОЕКОНОМІЧНИХ ПОКАЗНИКІВ НА СТАН ПЛАТІЖНОГО БАЛАНСУ УКРАЇНИ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

file:///C:/Users/1/Downloads/ape_2012_4_12.pdf

12. Лондар Л.П. СТАН ДЕРЖАВНОГО БОРГУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ЗАГОСТРЕННЯ ФІНАНСОВИХ РИЗИКІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ГІБРИДНОЮ ВІЙНОЮ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/derzh_borg-d8023.pdf

13. І. В. Бруслиновська, В.І. Матвійчук ДЕРЖАВНИЙ БОРГ УКРАЇНИ: ПРИЧИНИ ВИНИКНЕННЯ ТА ШЛЯХИ ЙОГО СКОРОЧЕННЯ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

file:///C:/Users/1/Downloads/3911-7859-1-SM.pdf

14. Митрофанова А. С. Боргова стійкість України: стан, проблеми та політика [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

http://www.problecon.com/export_pdf/problems-of-economy-2017-1_0-pages-105_111.pdf

15. ВАСИЛИШИН Роман Нікандрович ЕКОНОМІЧНА ПОЛІТИКА В УПРАВЛІННІ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ УКРАЇНИ [електроний ресурс].Режим доступу до статті:

http://academy.gov.ua/NMKD/library_nadu/Avtoreferat/07404933-e0b9-43da-9fda-8cc5d7021742.pdf

16. Акмаєва Н. В., Відоняк Н. В. Проблема зростання боргової залежності України [електроний ресурс]. Режим доступу до статті:

http://www.rusnauka.com/16_ADEN_2010/Economics/67834.doc.htm

17. Управління державним боргом. Лекції. 2014 [електроний ресурс]. <http://economics.studio/munitsipalni-finansi-derjavni/vzaemozvyazok-platijnogo-balansu-derjavnogo-79870.html>

18. Тетяна М. Фасолько МОДЕЛЮВАННЯ ВЗАЄМОЗВ'ЯЗКУ МІЖ ДЕРЖАВНИМ БОРГОМ ТА ЕКОНОМІЧНИМ ЗРОСТАННЯМ [електроний ресурс]. Режим доступу до статті:

[file:///C:/Users/1/Downloads/ape_2014_5_69%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/1/Downloads/ape_2014_5_69%20(1).pdf)

19. О. Д. Ладюк, ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БОРГОВОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ [електроний ресурс]. Режим доступу до статті:

<http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=5698>